

Artvin Devlet Hastanesine Başvuran Zehirlenme Olgularının Retrospektif Analizi

A Retrospective Analysis Of Intoxication Cases at Artvin State Hospital

Neziha Karabulut¹, Zeynep Çelik², Canan Atalay³

¹Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksek Okulu, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum

²Artvin Çoruh Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Artvin

³Atatürk Üniversitesi, Tıp fakültesi, Anestezi ve Reanimasyon Anabilim Dalı, Erzurum

Yazışma Adresi: Neziha Karabulut, Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksek Okulu, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, Tel: 0. 442. 2312360, e-posta: nezihekarabulut@hotmail.com

Özet

Amaç: Çalışmamızda Artvin Devlet Hastanesi Acil Servisi'ne başvuran akut zehirlenme olgularının demografik ve klinik özelliklerinin tanımlanması amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: 01.01.2007- 17.03.2008 tarihleri arasında başvuran 125.234 hastadan 121 akut zehirlenme olgusunun kayıtları retrospektif olarak incelendi. Olguların yaşları, cinsiyetleri, zehirlenme nedenleri, başvuru zamanları, şikayetleri, prognozları belirlendi.

Bulgular: 121 olgunun 53'ü kadın, 68'i erkekti. Olguların 29'u medikal ilaçlardan, 27'si CO'den, 25'i korozif maddeden, 24'ü gıdalardan, 8'i hayvan sokmalarından, 7'si alkolden ve 1'i de tarım ilacından zehirlenmiştir. Olguların 49'u gündüz, 72'si gece başvurmuştur. En sık başvuru şikayetleri bilinç bulanıklığı, hipotansiyon, bulantı, kusma şeklinde sıralanıyordu. Bu olguların 108'i kazara, 13'ü de intihar şeklinde gerçekleşmiştir. Olguların 27'si hastaneye yatırılmış, 85'i ayakta tedavi edilmiş, 9'u da ex olmuştur.

Sonuç: Zehirlenmeler daha çok gençlerde, medikal ilaçlar ile olmaktadır. Özkiyim amaçlı en yaygın yöntem medikal ilaç alımıdır. Bu çalışmadan elde ettiğimiz veriler Türkiye'de daha önce yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Akut, Zehirlenme, Acil servis

Abstract

Objective: In our study we aim to define the clinical and demographical properties of acute toxication cases at Artvin State Hospital emergency service.

Materials and Methods: From 01.01.2007 to 17.03.2008 , 125.234 patients came to emergency service and 121 of them were acute intoxication case and all of them were examined as retrospective.

Results: Sex, age, cause of intoxication, time of application, prognoses and complaints of them were determined 53 of the patients were female and 68 of case were male. 29 of the patients were toxicated from medical drugs, 27 of them from CO, 25 of the patients from caustic material, 24 of the cases from food, 8 of them from animal bite, 7 of the cases from alcohol and one of them from pesticide. 49 of them came to emergency service in the morning and 72 of the case came there at night. The furthest complaints are hypotension, emesis, vomiting, and confusion. 108 of them were intoxicated accidental. 13 of them were. Suicide, .27 of the patients were hospitalised and 85 of the cases were treated, 9 of them were died.

Conclusion: Toxications were more seen at young person by medical pills.. Medical pills were the most suicide reasons among the cases. The data suggested are the same as the other studies done in Turkey before.

Keywords: Acutem, Poisoning, Emergency

Giriş

Zehirlenmenin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Zehirlenmeler çok eski çağlardan beri toplumları yakından ilgilendiren önemli sorunlardan biri olmuştur [1, 2]. Zehirlenme bir canlı organizmanın herhangi bir ajanla karşılaşarak işlevlerinin bozulmasıdır. M.Ö. 400 yıllarında yazıldığı sanılan Ebers Papirüslerinde pek çok zehirle (Katran ağacı, akonit, Opium, Kurşun, Bakır) ilgili veriler bulunmaktadır [1]. Daha sonra ilk zehirlenme terimi 1230'lu yıllarda İngilizlerce tanımlanmıştır ve tarih boyunca önemli bir sağlık sorunu olmuştur [3,4].

Tüm dünyada zehirlenme olguları, acil servise başvuran hastalar arasında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle tıp sistemlerinin kurulması ve acil servise başvuran zehirlenme vakalarının istatistiksel dokümantasyonu yapıldıkça bu sorunun önemi daha da ilgi çekicidir. Ülkemizde acil servise başvuran zehirlenme olgu sayısı, tüm olguların % 0.46-1.57'sini oluşturduğu bilinmektedir. Zehirlenmeler etkene, hastaneye başvuru süresine bağlı olarak ciddi sonuçlar doğurabilmektedir.

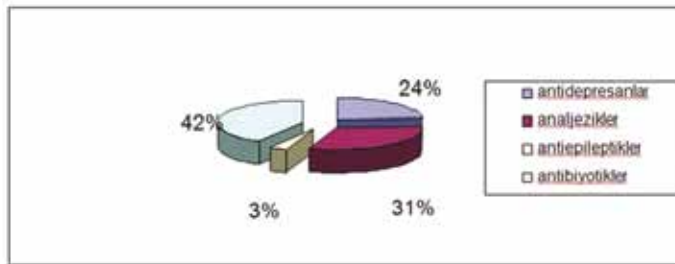
Bu çalışma Artvin Devlet Hastanesi acil servisine 01.01.2007-17.03.2008 tarihleri arasında 125.234 hastadan zehirlenme tanısı ile tedavi edilen ve tam kayıtlarına ulaşılabilen 121 olgunun retrospektif olarak değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

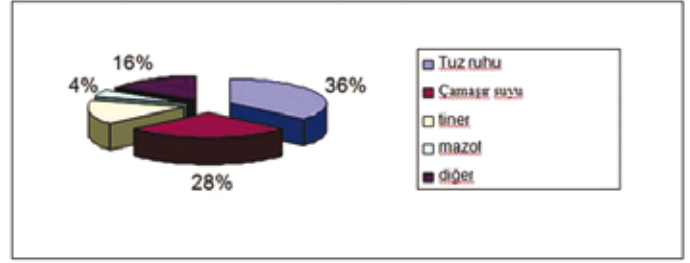
Artvin Devlet Hastanesi Acil kayıtlarından olguların demografik özellikleri, zehirlenme etkeni, hastaneye başvuru şekilleri ve hastaneye yatışları değerlendirildi. Çalışmaya katılan zehirlenme (% 0.9) vakaları 0-15, 16-25, 26-35, 36-45, 46-55, 56 ve üzeri yaş gruplarına ayrıldı. Yaş gruplarına göre cinsiyet ayrımları belirlenerek yüzdeleri hesaplandı. Olguların cinsiyet dağılımına göre zehirlenme nedenleri belirlendi. Zehirlenme nedenlerine göre prognozları araştırıldı. Veriler 'SPSS 15.0' paket programına yüklenerek değerlendirildi.

Bulgular

Artvin Devlet Hastanesi Acil Servisine başvuran olguların yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımı tablo 1'de gösterildi. Vakaların dağılımına bakıldığında, en fazla 16-25 yaş grubunda oldukları (%

Şekil 1 — Zehirlenme olgularında tesbit edilen ilaçların dağılımı

Şekil 2 — Zehirlenme olgularında tesbit edilen korozif maddenin türü

27.5) belirlendi ve bu vakaların % 69.7'si erkek % 30.3'ü bayandı (Tablo 1).

Acil servise akut zehirlenme ile başvuran hastaların zehirlenme nedenleri Tablo 2'de gösterildi. Zehirlenme nedenleri arasında birinci sırada medikal ilaçlara bağlı zehirlenme vakaları vardı (% 24). Bunların % 62.1'i erkek, % 37.9'u bayandı (Tablo 2). Zehirlenmelerin kaza ve intihar şekline göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmiştir. Kazalarda zehirlenme şekillerinde CO birinci sırada yer alırken, intihar amaçlı zehirlenmelerde ise medikal ilaçlar ilk sırada yer aldığı görüldü (Tablo 3).

Medikal ilaçlar ile olan zehirlenmelerde Antidepresanlar % 24, Analjezikler % 31, Antiepileptikler % 3 ve Antibiyotikler % 42 olarak tespit edilmiştir (Şekil 1). Korozif madde ile zehirlenen 25 olgunun % 36 tuz ruhu, % 28 çamaşır suyu, % 16 tiner, % 4 mazot, % 16 diğer korozif maddeler ile zehirlenmişlerdir (Şekil 2).

Zehirlenme vakalarının % 13'ünde kusma, % 15'inde bulantı, % 6'sında ishal, % 4'ünde karın ağrısı, % 25'inde bilinç bulanıklığı, % 15'inde çarpıntı, % 22'sinde hipotansiyon şikayetleri tespit edildi (Şekil 3). Olguların % 40.5 gündüz, % 59.5 gece başvurmuştur. Gündüz başvuranların % 53 kadın, % 46.9 erkekti. Bu vakaların % 22.3 hastaneye (yoğun bakım ünitesi) yatırılmış, % 70.2'si acil servisten taburcu olmuş, % 7.4'ü de acil serviste ex olmuştur. Ex olanların % 55'i CO zehirlenmesi, % 45 ise medikal ilaçlara bağlıydı.

Tartışma

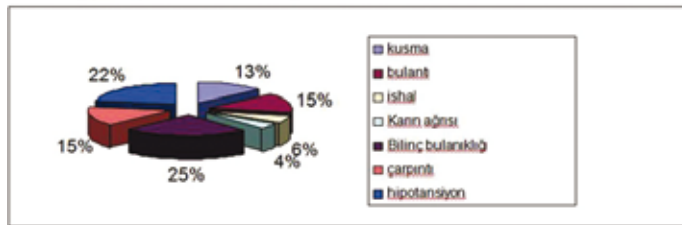
Acil servise başvurularda zehirlenme olguları en sık nedenlerden biri olmasına karşın epidemiyolojik özellikler ülkeden ülkeye, hatta aynı ülke içinde farklı bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Acil servise başvuruda Çin'de % 3, İngiltere'de % 1 oranında zehirlenmeye rastlanmaktadır. Türkiye de ise Adnan Menderes Üniversitesinde % 0.5 [5], Uludağ Üniversitesinde % 1.57, Gazi Üniversitesinde % 1, Gaziantep Üniversitesinde % 0.7 oranında zehirlenme bildirilmiştir [6,7,8].

Zehirlenmeler, önemli bir sağlık ve sosyoekonomik problemidir. Dünyada oranı gittikçe artmaktadır. Klinik olarak akut zehirlenmeden şüphelenildiğinde morbidite ve mortalite oranı yüksek olduğundan erken tanı ve tedavi yapılmalıdır [9]. Zehirlenmelerin mortalite oranları % 0.3-27 arasında bildirilmektedir. Gaziantep Üniversitesindeki mortalite oranı % 2.8 olarak bildirilmiştir [10]. Biz mortalite oranını % 7.4 olarak saptadık. Amerikan zehir kontrol merkezleri 1983'den beri Zehirlenme İzlem Sistemi oluşturmuşlardır. Bu merkezin 2000 yılı raporunda 63 merkez verilerine

göre toplam 2,2 milyon civarındaki olgunun üçte biri erişkin yaş grubunda olup bunların %71'i kaza sonucu zehirlenmekte ve olguların % 92'si de tek ajana maruz kalmaktadırlar [11]. Bizim hastanemizdeki olguların yaş dağılımına bakıldığında % 87.6'sının erişkin yaş grupta olduğu, yani 15 yaş üzeri olduğu ve bunların % 56.2'sini erkek olguların oluşturduğu tespit edilmiştir. Özköse ve Ayoğlunun çalışmasında [12] acil servise bir yıl içerisinde başvuran 180 akut zehirlenme olgusu için kadın-erkek oranı 3:1, 25 yaş altındaki hasta oranı % 63.6 olarak tespit edilmiştir. Serinken ve Yanturalının çalışmasında [13] 257 akut zehirlenme olgusunun % 71'i kadın, % 88.7'si 17-40 yaş grubunda olup, bu yaş grubu içerisinde medikal ilaçlarla öz kıyımı yüksek oranda saptamışlardır. Bizim hastanemizdeki akut zehirlenme olguları içerisindeki medikal ilaçlar ile öz kıyım % 34.5 olarak tespit edilmiştir. Akköse ve arkadaşlarının çalışmasında [14] Uludağ Üniversitesi acil servisine akut zehirlenme ile başvuran 1085 hasta içinde kadınların % 69.4 ile erkeklerden daha fazla olduğu bildirilmiştir. Keleş ve arkadaşlarının çalışmasının [15] sonuçları da kadınların sayısal olarak fazla olduğunu desteklemektedir, ancak bizim hastanemizin sonuçlarıyla paralellik göstermemektedir. Bu çalışmada 16-35 yaş grubu % 53.7 oranında bulunmaktadır. Bu yaştaki zehirlenmelerde öz kıyım amaçlı medikal ilaç kullanımı ön plandadır. Diğer yaş gruplarında ise kazara zehirlenmeler ön plandadır. Bu çalışma sonuçlarımızı da Yılmaz ve arkadaşlarının çalışma [16] sonuçları desteklemektedir.

Çalışmamızda tüm akut zehirlenme olgularının % 24'ünü medikal ilaçla zehirlenme, % 22'sini CO zehirlenmesi, % 20'sini korozif madde zehirlenmesi, % 19'unu ise gıda zehirlenmesi oluşturmaktadır. Bu sonuçlar Yılmaz ve arkadaşlarının [16] çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. CO zehirlenmesi % 22.3 oranında bulunmuştur. Bu yüksek oran ise bölge de uzun süren kış mevsimi ve soba kullanımının fazla olmasıyla açıklanabilir. Çalışmamızda medikal ilaçlar ile zehirlenme oranı % 24 olup bunun % 34.5'i öz kıyım amaçlıdır. Öz kıyım amaçlı zehirlenmelerde kullanılan ilaçlardan antidepresanlar ilk sırayı almaktadır. Psikiyatrik tedavide kullanılan antidepresan gibi ilaçların kullanılması öz kıyım yatkınlığı olan kişilerde zehirlenmelerde önemli yer tutmaktadır. Kaygusuz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada [17] en sık alınan ilaç grubu % 46.1 oranıyla antidepresanlardır ve bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Korozif madde ile zehirlenen 25 olgudan % 36 oranıyla tuz ruhu ilk sıradadır. Son yıllarda korozif maddelerin evlerde günlük kullanıma daha fazla girmesi nedeniyle bölgemizde sayısı artış göstermektedir. Bu bölgedeki kadınların temizlik malzemesi kullanımı hakkında bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Akın ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada [18] en sık ortaya çıkan klinik bulgular; baş ağrısı, baş dönmesi, bulantı, kus-

Şekil 3 — Başvuru yakınmalarına göre zehirlene olgularının dağılımı

Tablo 1. Olguların yaş gruplarına ve cinsiyetine göre dağılımı

Yaş grupları	Bay		Bayan		Toplam
	n	(%)	n	(%)	
0-15	7	46,7	8	53,3	15
16-25	23	69,7	10	30,3	33
26-35	17	53,1	15	46,9	32
36-45	9	50,0	9	50,0	18
46-55	10	52,6	9	47,4	19
56 ve üzeri	2	50,0	2	50,0	4

ma, karın ağrısı, bilinç değişikliği, sinirlilik, kardiyak aritmi, koma, solunum depresyonudur. Bizim çalışmamızda acil servise gelen hastaların % 27.3'ünde bulantı, % 24'ünde kusma, % 44.6'sında bilinç bulanıklığı ve % 39.7'sinde hipotansiyon, % 26.4'ünde çarpıntı şikayetleri görülmüştür. Çalışmamızda hastalarda görülen şikayetler Akın ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışma[18] ile benzerlik göstermektedir. Olguların 49'u (% 40.5) gündüz, 72'si (% 59.5) gece başvurmuştur. Gündüz başvuranların 26'sı (% 53.1) kadın, 23'ü (% 46.9) erkekti. Gece başvuranların 27'si (% 37.5) kadın, 45'i (% 62.5) erkekti. Yani araştırmamızda gündüz kadınların, gece ise erkeklerin daha çok başvurdukları görülmektedir. Akut zehirlenme ile başvuran 121 olgudan intihar amaçlı olguların % 46.2'si ex ile sonuçlanmıştır. Kaza ile zehirlenen ol-

Tablo 2. Cinsiyetin zehirlenme olgularına göre dağılımı

Zehirlenme olguları	Bay		Bayan		Toplam
	n	%	n	%	
Tarım ilaçları	1	100,0	0	0,0	1
Medikal ilaçlar	18	62,1	11	37,9	29
CO zehirlenmesi	18	66,7	9	33,3	27
Gıda zehirlenmesi	15	62,5	9	37,5	24
Alkol zehirlenmesi	5	71,4	2	28,6	7
Hayvansal zehirlenmeler	5	62,5	3	37,5	8
Koroziv madde	6	24,0	19	76,0	25

guların % 77.8'i acil servisten taburcu edilerek evlerine gönderilmiştir. Genel olarak ise % 22.3'ü hastaneye yatırılmış, % 70.2'si acil servisten taburcu olmuş, %7.4'ü de ex olmuştur. Kavalcı ve arkadaşlarının [19] çalışmasında olguların % 76.2'si ayaktan ve % 20.8'i hastaneye yatırılarak tedavi edilmiştir. Gökben ve arkadaşlarının çalışmasında [20] ise %87 hastaneye yatırılmış, % 13'ü acil servisten taburcu olmuştur. Kaygusuz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada [17] olguların % 86.1'i taburcu, % 11'i hastaneye yatırılmış, % 2.9'u ex olmuştur. Hastaneye yatış oranları Kavalcı ve arkadaşlarının [19] ve Kaygusuz ve arkadaşlarının [17] çalışması ile benzerlik göstermektedir. Şeydaoğlu ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada [21] mortalite oranı % 0-4.9 arasında değişmesine rağmen bizim çalışmamızda olgularda ölüm oranı % 7.4 olarak gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak Artvin devlet hastanesi acil servisine başvuran zehirlenme olgularından elde ettiğimiz veriler Türkiye'de daha önce yapılan çalışmalarla benzer özellikler göstermektedir. Zehirlenmeler daha çok gençlerde ve medikal ilaçlarla olmaktadır. Bu

Tablo 3. Zehirlenme şekillerinin kaza ve intihar şekline göre dağılımı

Zehirlenme şekilleri	Kaza		İntihar		Toplam
	n	%	n	%	
Tarım ilaçları	0	0,0	1	100,0	1
Medikal ilaçlar	19	65,5	10	34,5	29
CO zehirlenmesi	26	93,6	1	3,7	27
Gıda zehirlenmesi	24	100,0	0	0,0	24
Alkol zehirlenmesi	7	100,0	0	0,0	7
Hayvansal zehirlenmeler	8	100,0	0	0,0	8
Koroziv madde	24	96,0	1	4,0	25

çalışma sonuçlarına göre gençlerin, erkeklerin ve medikal ilaçlar ile zehirlenmenin bölgede en yaygın zehirlenme türü olduğu sonucuna varılabilir.

Teşekkür. Artvin Devlet Hastanesi çalışanlarına katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Demirkıran O Zehirlenmeler. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi etkinlikleri 2002; 29: 109-139.
- Chirasirisap K, Ussanawarong S, Tassaneeyakul W, Reungsritrakool W, Sripanyawit U, Premkamol A, Prasartthong W, Patitas N. A study of major cause and types of poisoning in Khonkaen, Thailand. *Veterinary and Human Toxicology* 1992; 34: 489-492.
- Pekdemir M, Kavalcı C, Durukan P ve ark. Acil servisimize başvuran zehirlenme olgularının değerlendirilmesi. *Acil Tıp Dergisi* 2002; 2: 36-40.
- Wax PM History. İn: Goldfrank LR, Flomenbaum NE. *Toxicologic Emergencies* (Ed 6th) New York, McGraw-Hill 1998; pp. 1-14.
- Kurt İ, Güner Erpek A, Nil Kurt M ve ark. Adnan Menderes Üniversitesinde izlenen zehirlenme olguları. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2004; 5: 37-40.
- McGrath J. A survey of deliberate self-poisoning. *Medical Journal of Australia* 1989; 150: 317-324.
- Liu Y, Wolf LR, Zhu W. Epidemiology of adult poisoning at China Medical University. *Clinical Toxicology* 1997; 35: 175-180.
- Thomas SHL, Bevan L, Bhattacharyya S, Bramble MG, Chew K, Connolly J, Dorani B, Han KH, Horner JE, Rodgers A, Sen B, Tesfayohannes B, Wynne H, Bateman DN. Presentation of poisoned patients to accident and emergency departments in the North of England. *Human & Experimental Toxicology* 1996; 15: 466-470.
- Soori H. Developmental risk factors for unintentional childhood poisoning. *Saudi Medical Journal* 2001; 22: 227-230.
- Göksu S, Yıldırım C, Koçoğlu H ve ark. Characteristics of acute adult poisoning in Gaziantep, Turkey. *Journal of Toxicology-Clinical Toxicology* 2002; 40: 833-837.
- Mokhlesi B, Leiken JB, Murray P et al. Adult toxicology in critical care; Part I: general approach to the intoxicated patient. *Clinics in Chest Medicine* 2003; 123: 577-592.
- Özköse Z, Ayoğlu F. Etiological and demographic characteristics of acute adult poisoning in Ankara, Turkey. *Human & Experimental Toxicology* 1999; 18: 614-618.
- Serinken M, Yanturalı S. Acil serviste intihar amaçlı zehirlenmelerin geriye dönük analizi. *Toksikoloji* 2003; 1: 15-19.
- Akköse S, Fedakar R, Bulut M, Akgöz S, Ozguç H, Tokyay R. Zehirlenme olgularının beş yıllık analizi. *Acil Tıp Dergisi* 2003; 3: 8-10.
- Keleş A, Demircan A, Aygencel G, Karamercan A, Turanlı S. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi acil servise başvuran zehirlenme olgularının geriye dönük analizi. *Akademik Acil Tıp Dergisi* 2003; 1: 39-42.
- Yılmaz A, Kukul Güven F, Korkmaz İ, Karabulut S. Acil serviste akut zehirlenmelerin retrospektif analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2006; 28: 21-26.
- Kaygusuz K, Gürsoy S, Kılıçoğlu F, Özdemirkol İ, Mimaroglu C. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi yoğun bakım ünitesinde 1998-2004 yılları arasında akut ilaç zehirlenme tanısı ile takip edilen olguların geriye dönük analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2004; 26: 161-165.
- Akın D, Tüzün Y, Çil T. Türkiye'nin Güneydoğusundaki akut zehirlenme olgularının profili. *Dicle Tıp Dergisi* 2007; 34: 195-198.
- Kavalcı C, Durukan P, Çevik Y, Özer M, İkizceli İ. Zehirlenme olgularının analizi: Yeni bir hastanenin bir yıllık deneyimi. *Türkiye Acil Tıp Dergisi* 2006; 6: 163-166.
- Gökben Çetin N, Beydilli H, Tomruk Ö. Acil servise başvuran intoksikasyon olgularının geriye dönük analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2004; 11: 7-9.
- Şeydaoğlu G, Satar S, Alparslan N. Frequency and mortality risk factors of acute adult poisoning in Adana, Turkey, 1997-2002. *Mount Sinai Journal of Medicine* 2005; 72: 393-401.